

Vlamingen, zooals zij het minder werd, maar toch nog bleef bij de Brill's, de de Momper's, de Savery's en meer anderen, zooals zij het in zekeren zin was bij de Italianiseerenden, de Both's en de Berchem's. Zeker de Haarlemsche school was een anderen weg opgegaan, maar zij had zich niet ontdaan van alle conventie en behaagzucht. Ruisdael zelf bleef eenigszins bezielde met de overgeleverde neiging, maar meer dan eenig ander wist hij er zich van los te maken en in het grootste deel zijner werken geeft hij de ware natuur te zien. Haar alleen zoekt hij; hij maakt zoo weinig werk van de stoffeering, dat hij de figuurtjes in zijn schilderijen door anderen laat schilderen, door Berchem, door Adriaan van de Velde, door Wouwerman, door Adriaan van Ostade en Lingelbach.

Hij heeft de natuur lief zooals zij zich vertoont waar en wanneer het zij, daar komt de afwisseling in de keus zijner tooneelen en de waarheid in het weergeven der bijzonderheden van voort. Hij schildert de plaatsen zooals hij ze zag, hij had een scherp oog voor de eigenaardigheden, niet alleen van het geheel, maar ook van het onderdeel; hij merkt een boom op gebroken door den bliksem, ontworteld door den bergstroom, een zwaren toren, een nederig stulpje. Zijne landschappen zijn geen algemeenheden; zijne boomen geen karakterloos loover, elk draagt zijn kruin, wringt zijn takken, bezit zijn blad naar eigen aard. Het geheele zicht heeft iets individueels. Niet dat hij bladen uit het album van een tourist schildert; neen, hij bemint altijd nog meer de natuur in hare groote algemeenheid dan in de toevallige kenteekens der bijzaken. Hij schildert wel bij voorkeur boschrijke streken met zwaarkronige boomen, maar hij vindt eveneens behagen in geheel tegenovergestelde zichten, in een grasland met prozaïeke linnenbleekerijen op den voorgrond bijvoorbeeld; hij houdt van beboschte heuvelen, van bonkige rotsen, maar hij is ook gevoelig aan het schoone van een effen strand met uitzicht op de zee; hij schildert gaarne den zomer, die de wouden rijk bebladert, maar hij voelt ook de eigen schoonheid van den winter, die de boomen zwart, den grond wit maakt en den wind doet bijten in de wangen of den dampkring met dompigen nevel verkilt; hij schildert den storm op zee, die de ontredderde schuiten over de opgezweepten baren erbarmelijk voortjaagt en den vreedzamen weg door het weelderig landschap, langs welken de herder zijne kudde drijft en de ruiter zijn wandelrit maakt.

In een belangrijke groep zijner werken offerde hij aan behaagzucht en week hij van de waarheidsliefde af. Allart van Everdingen, een zijner onmiddellijke voorgangers, die in 1621 te Alkmaar geboren was, had te Utrecht bij Roeland Savery en wellicht nog elders gestudeerd en was in 1640 naar Noorwegen vertrokken, vanwaar hij vol ingenomenheid met de bergnatuur was teruggekeerd. In 1645 zette hij zich te Haarlem neer, waar hij zijne studiën naar grimmige bergen en wild voortstormende bergvloeden uitwerkte. Jacob van Ruisdael was toen zeventien jaar oud en die vreemde theatrale natuur trof hem door hare ongemeenheid en hare romantische schilderachtigheid. Hij ook wilde watervallen schilderen, en schilderde er vele zonder er wellicht